

رهیافتے بر
مدیریت بومے آب، بازار و محله
در دوران معاصر ایران

غلامرضا لطیفی
دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی
وحدان محمدشهری

انتشارات آثار فکر

تهران - ۱۳۹۶

شابک	: ۱۵۰۰۰۰ ریال : ۸-۸۸-۷۴۹۲-۶۰۰-۹۷۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۶۱۶۵۱۴
عنوان و نام پدیدآور	: رهیافتی بر مدیریت بومی آب، بازار و محله در دوران معاصر ایران / غلامرضا لطیفی، وحدان محمدشهری.
مشخصات نشر	: تهران: آثار فکر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۲ ص.
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۷۱] - ۱۷۹.
موضوع	: آب، منابع -- ایران -- کاشان -- مدیریت
موضوع	: Water-supply -- Iran-- Kashan -- Management
موضوع	: محله‌ها -- ایران -- کاشان -- برنامه‌ریزی
موضوع	: Neighborhood planning-- Iran --Kashan
موضوع	: بازارها -- ایران -- کاشان (Markets) Kashan ----
رده بندی دیویی	: ۱۱۰۵۵۹۳۶۲/۶۲۸
رده بندی کنگره	: ۳۰۸TD ۱۳۹۵ ۶ کج /
سرشناسه	: لطیفی، غلامرضا، ۱۳۳۹ -
شناسه افزوده	: محمدشهری، وحدان، ۱۳۶۳ -
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ دورنگار: ۶۶۴۸۰۸۸۲

رهیافتی بر مدیریت بومی آب، بازار و محله در دوران معاصر ایران

تالیف: غلامرضا لطیفی - وحدان محمدشهری

ناشر: انتشارات آثار فکر

چاپ اول ۱۳۹۶

تیراژ: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۹۲-۸۸-۸

قیمت ۱۵۵۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۱۳	فصل اول: مقدمه
۱۴	بیان مساله
۱۵	ضرورت و اهمیت موضوع
۱۶	اهداف
۱۷	مفاهیم و اصطلاحات
۲۰	نظریه‌های معناشناختی
۲۲	معرفت‌شناختی مولانا
۲۳	نظریه زبان‌شناسی شناختی
۲۴	نظریه‌های مدیریتی
۲۵	نظریه‌های جامعه‌شناسی
۲۵	کنش متقابل نمادی
۲۷	نظریه خود و ذهن
۲۸	نظریه یاریگری و انسان‌شناسی تعاون
۲۹	کارکردگرایی
۳۰	تطورگرایی
۳۱	ساختارگرایی
۳۶	پژوهش‌های خارجی
۳۸	چارچوب مفهومی
۴۱	فصل دوم: تشریح مفاهیم مرتبط با مدیریت بومی
۴۱	تعریف منطقی
۴۷	تعریف تخصصی
۵۸	روش‌شناسی پژوهش
۶۰	درآمدی بر مدیریت بومی آب، بازار و محله در دوران معاصر
۶۰	اهمیت موضوع آب
۶۰	پیش‌درآمد مدیریت بومی آب

۶۱	مدیریت بومی آب.....
۶۱	نظام مدیریت بومی آبیاری در مناطق خشک.....
۶۱	کاریز و مدیریت بومی آب.....
۶۵	فصل سوم: کاشان و آب در بستر زمان
۶۶	کاریز در منطقه کاشان.....
۶۸	نمونه‌های از ساختار مدیریت بومی آب.....
۷۱	مدیریت بومی آب در منطقه کاشان.....
۷۱	یکپارچگی اراضی به شیوه بومی.....
۷۲	زمان، مبنای تقسیم آب.....
۷۲	شیوه اداره نظام آبیاری.....
۷۳	مسائل مرتبط با مدیریت عرضه و مصرف آب.....
۷۴	مسائل پیشروی مدیریت آب.....
۷۵	اصلاحات ارضی و مدیریت بومی.....
۷۹	فصل چهارم: مدیریت بومی بازار
۹۲	آسیب‌شناسی مولفه‌های فرهنگی بازارهای تاریخی.....
۹۲	تاثیر متقابل کالبد و فرهنگ در بازار ایرانی.....
۹۳	جمع‌بندی مدیریت بازار.....
۹۳	پیش‌درآمد مدیریت بومی محله.....
۹۴	شکل‌گیری محله در گذر زمان.....
۹۵	ساختار مدیریت شهر در دوران اسلامی.....
۱۰۱	فصل پنجم: مدیریت بومی محله
۱۰۱	تحولات مدیریت محله در دوران معاصر.....
۱۰۲	سازواره مدیریت محله در دوران معاصر.....
۱۰۵	بحث و بررسی و تحلیل داده‌ها.....
۱۰۵	توصیف و تفسیر یافته‌های پژوهش.....
۱۰۵	زمینه و عرصه مدیریت بومی.....
۱۰۵	ماهیت رفتارها و کنش‌ها در مدیریت بومی.....

۱۰۶.....	قواعد رفتاری در مدیریت بومی.....
۱۰۸.....	نمونه‌ها-الگوها.....
۱۱۹.....	تحلیل تطبیقی مبانی نظری و نگرش‌های ذی‌نفعان مدیریت بومی.....
۱۱۹.....	شبکه مفهومی مدیریت بومی.....
۱۲۰.....	تحلیل ویژگی‌های جامعه.....
۱۲۲.....	خرده‌نظام‌های جامعه.....
۱۲۴.....	تشریح و تبیین مدیریت بومی.....
۱۲۵.....	تلفیق داده‌های نظری و تجربی و استخراج چهار مؤلفه کلیدی مدیریت بومی.....
۱۲۶.....	مؤلفه دانش بومی.....
۱۲۶.....	مصادیق بهره بردن از دانش بومی.....
۱۲۷.....	ویژگی‌های دانش بومی.....
۱۲۸.....	روش‌های آموزش و انتقال دانش بومی.....
۱۲۹.....	منابع دانش بومی.....
۱۳۰.....	مؤلفه همیاری.....
۱۳۰.....	مصادیق همیاری.....
۱۳۰.....	همیاری در زمینه آب.....
۱۳۱.....	همیاری در زمینه امور محله.....
۱۳۱.....	همیاری در زمینه امور بازار.....
۱۳۱.....	ویژگی‌های همیاری.....
۱۳۲.....	نهاد‌های با محوریت همیاری.....
۱۳۳.....	مؤلفه رفاقت.....
۱۳۳.....	مصادیق رفاقت.....
۱۳۴.....	ویژگی‌های رفاقت.....
۱۳۴.....	مؤلفه دوراندیشی.....
۱۳۵.....	مصادیق دوراندیشی.....
۱۳۵.....	ویژگی‌های دوراندیشی.....
۱۳۶.....	کارکردهای مدیریت بومی در منطقه کاشان.....
۱۳۷.....	کارکردهای زبانی.....

۱۳۷	بیان اشاره‌ای
۱۳۸	ایجاد ارتباط و انتقال مفاهیم
۱۳۸	تکیه‌گاه اندیشه
۱۳۸	پیام‌رسانی
۱۳۹	کارکردهای فرهنگی
۱۳۹	هویت بومی، نگهداشت الگوهای فرهنگی و هویت‌بخشی
۱۴۰	مدیریت بومی، نماد و مؤلفه‌ای از سازواره فرهنگی
۱۴۰	کارکردهای اجتماعی
۱۴۰	انسجام و همبستگی اجتماعی
۱۴۲	همیاری
۱۴۲	نقش‌پذیری
۱۴۲	جامعه‌پذیری
۱۴۳	کنش اجتماعی
۱۴۳	انتظام اجتماعی (نظم‌بخشی)
۱۴۴	کارکرد روان‌شناختی
۱۴۴	خود اجتماعی (دگر عام)
۱۴۵	عزت نفس
۱۴۶	اعتماد به یکدیگر
۱۴۶	انعطاف‌پذیری
۱۴۶	کارکرد زیست‌محیطی
۱۴۶	سازگاری یا انطباق با محیط
۱۴۶	اصول کارکردی مدیریت بومی
۱۴۸	ابعاد پنهان در مدیریت بومی
۱۴۹	کارکرد ارتباطات نمادی
۱۴۹	معناشناسی
۱۴۹	فرایند معناسازی
۱۴۹	نمادپردازی در جامعه
۱۵۰	ارتباط نمادی

- فرایند ادراک معانی و ارتباط نمادی..... ۱۵۰
- نهادهای موثر در مدیریت بومی..... ۱۵۱
- نظام روابط در مدیریت بومی..... ۱۵۱
- بازیگران مدیریت بومی..... ۱۵۲
- اصول مدیریت بومی..... ۱۵۴
- دگرگونیهای فرهنگی اجتماعی..... ۱۵۴
- پیامدهای دگرگونی فرهنگی اجتماعی..... ۱۵۸
- موانع و مشکلات..... ۱۵۸
- موانع بر سر راه دانش بومی..... ۱۵۸
- موانع بر سر راه رفاقت..... ۱۶۰
- موانع بر سر راه همیاری..... ۱۶۰
- موانع بر سر راه دوراندیشی..... ۱۶۱
- چشم‌انداز کنونی مدیریت بومی آب و مشکلات مربوط به آن..... ۱۶۱
- دلایل توجه مجدد به مدیریت بومی..... ۱۶۲
- نتیجه‌گیری..... ۱۶۳
- راهکارها..... ۱۶۶
- راهکارهای مرتبط با مدیریت بومی..... ۱۶۶
- راهکارهای مشخص در زمینه مدیریت بومی آب..... ۱۶۷
- جمع‌بندی نهایی..... ۱۶۸
- منابع..... ۱۷۱
- پیوست..... ۱۸۱
- سازواره مدیریت نوین و مقایسه آن با شوراهای مردم‌نهاد (از دیدگاه کلان)..... ۱۸۱
- حکمروایی و تناسبات آن با مدیریت بومی..... ۱۸۱
- بررسی وضعیت شورایاری‌ها در محله‌های شهر تهران..... ۱۸۳
- ماموریت‌های شورایاری در محله‌ها..... ۱۸۴
- امکانات شورایاری محله برای ارائه خدمات..... ۱۸۵
- ارزش‌ها و اولویت‌های بنیادی حاکم بر شورایاری محله..... ۱۸۵
- ویژگی متمایز کننده شورایاری محله‌ها با سایر نهادهای محلی و شهری..... ۱۸۵

- ۱۸۶.....چالش‌های ساختاری و مدیریتی شورای محله
- ۱۸۶.....مقایسه تطبیقی دانش بومی با فولکلور
- ۱۸۸.....نمونه فعالیت‌های صورت گرفته با محوریت دانش بومی و توسعه دوراندیشانه

چکیده

به منظور شناخت و فهم مدیریت بومی منطقه کاشان در زمینه‌های آب، بازار و محله، در دوران معاصر، و نیز بررسی فرصت‌ها، راهکارها و موانع گذار به مدیریت دوراندیش، مبتنی بر دانش بومی، اصول همیاری و رفاقت در منطقه مورد مطالعه، پژوهش کیفی از طریق مطالعات اسنادی و میدانی مشتمل بر مصاحبه با پنج گروه اصلی از ذی‌نفعان مدیریت بومی، شامل: کشاورزان، مطلعین، کارگزاران (در زمینه آب، بازار و محله)، معتمدین بازار و محله، و نیز عامه مردم، طی سال‌های ۹۲-۱۳۹۱ انجام شد. سپس با تلفیق مطالعات اسنادی، مشاهدات میدانی به همراه مشارکت در جامعه مورد مطالعه و در نهایت، نگرش‌های جمع‌آوری شده از پایین به بالا، از طریق مشاهده و مصاحبه، شناخت نسبی از مدیریت بومی در منطقه کاشان حاصل شد. نتایج به دست آمده از مطالعات و مشاهدات، حاکی از آن است که مدیریت بومی در زمینه‌های آب، بازار و محله، مبتنی بر چهار مؤلفه کلیدی، شامل دانش بومی، همیاری، رفاقت و دوراندیشی است. یکی از مهمترین مؤلفه‌های مدیریت بومی، دانش بومی است، دانشی تجربی، برخاسته از فرهنگ، ارزش‌ها، شیوه نگرش، نوع باور و فهم مردم یک سرزمین نسبت به مسایل پیش‌روی آن‌ها است، به طوری که با تغییرات اجتماعی، فناورانه و تغییر شرایط زیست‌محیطی تکامل پیدا می‌کند. نقش مشارکت ذی‌نفعان و یاری آن‌ها به یکدیگر به منظور اداره و سامان امور، در دومین مؤلفه، یعنی همیاری، نمود بیشتری پیدا کرده است. سومین مؤلفه عبارت است از رفاقت با مفهوم محوری خیرخواهی، حفظ ارزش‌ها، رعایت احترام و نیز علاقمندی، که مردم را در درک و ارتباط مناسب با یکدیگر و محیط‌زیست یاری می‌نماید. چهارمین مؤلفه، دوراندیشی است که شامل توجه به نیازهای نسل کنونی و آینده، بهره‌گیری از ظرفیت‌های بومی، رعایت انصاف، امانت و عدالت در تصمیم‌ها و رفتارها و نیز روش‌هایی است که دستیابی به مدیریت دوراندیش را محقق می‌کند. دانش بومی این کهن سرزمین ریشه در خرد چند هزار ساله این مرز و بوم دارد، در سال‌های اخیر به همت اینجانب (غلامرضا لطیفی) و دکتر عزت‌اله سام‌آرام فصلنامه دانش بومی در دانشکده علوم اجتماعی پایه گذاری شد که بعدها به فصلنامه دانش بومی ایران تغییر نام یافت.

کهن سرزمین ایران، پراز رمز و رازهای دیر بازی است که در قالب فرهنگ شفاهی و بصورت سینه به سینه و نسل به نسل، انتقال یافته و احتمال می رود در صورت عدم ثبت و واکاوی آن به محاق زمان گرد پیری روزگار بر آن جا خوش نماید و میراثی چنین شگرف بتدریج دستخوش تندرویه‌های زمانه شود، مناطق مختلف ایوان بازتاب خرد و ورزیهای پدران و مادران و نیاکان ما می باشد که برای زیست‌پذیری خود چگونه با شرایط اقلیمی و سازکارو آن آشنا شده و ضمن غلبه بر مسایل و مشکلات چگونه با کمک یکدیگر با همیاری نزدیک، شرایط زیست را تسهیل کرده‌اند. در حال حاضر با رشد شهرنشینی و گسترش وسایل ارتباطی، شاید این نگرانی بوجود آید که این سرمایه معنوی و مادی نسلی ما نکند در گرداب حوادث زمانه دچار تزلزل و فروپاشی شود و با گذشت نسل فعلی و یا یک یا دو نسل دیگر رخت بر بندد، نشر این کتاب که حاصل دلمشغولی و همدلی با شرایط فرهنگ بومی است می تواند راهگشای ثبت و ضبط این میراث کهن جامعه ایرانی باشد.

